

AZ FDI VÁLTOZÁSA AZ ELMÚLT ÉVTIZEDBEN A V4-ES ORSZÁGOK KONTEXTUSÁBAN

FÓTHY Noémi¹ - PÁSZTÓOVÁ Vivien²

ABSTRACT

The study investigates the volume of foreign capital investments, which provides significant assistance to host countries, within the countries of the Visegrad Four over a ten-year period. In the theoretical part of our analysis, we examined the role of FDI as an economy-strengthening factor, as well as its characteristics specific to each Visegrad country. We considered important to examine the amount to which the FDI revenues in each country changed in relation to the percentage of GDP, and at the same time we illustrated the amount of foreign capital investment that each sector received. We presented our results in tabular form, during the research we relied on secondary sources, OECD data. Relative to GDP, the least amount of FDI flows into Slovakia, but in the case of Hungary, we discovered strong outliers in 2012 and 2015. The agriculture, fisheries and forestry sectors receive the least amount of FDI for all countries.

KEYWORDS

V4 countries, Central Europe, foreign direct investment, economic changes, macroeconomics

BEVEZETŐ

Az utóbbi néhány évtizedben a globalizációnak köszönhetően az országok közötti kereskedelem felélénkült, ami a gazdaságok haladó szellemiségére utal. Az adásvétel fő célja az áruk exportja és importja, ami kapcsolatot indukál az adott országok között. Napjainkban a külföldi befektetők és nemzetközi vállalatok hazai piacon való megjelenése teljesen megszokottá vált. A külföldi beruházók nyomulása a célországba több előnnyel szolgál, egyrészt tőke és új befektetés áramlik be az országba, másrészt exportra való lehetőséget teremtenek és újszerű technológiát hoznak be a fogadó országba. Mindemellett legfőbb hozadékuk a vállalati és intézményi közeg átformálása, a gazdaság hatékonyságának fejlesztése és a makrogazdasági mutatók fejlődése. A rendszerváltást követően Közép-Kelet-Európában található országok, köztük a visegrádi négyek (Lengyelország, Csehország, Magyarország, Szlovákia) is jelentős mértékben támaszkodtak a külföldi tőkére, aminek köszönhetően a gazdaság értékes részévé váltak. A Visegrádi négyek országainak hasonló történelmük és kultúrájuk van, hasonló hatások érték őket az évszázadok során. Ezen felül az országok hasonló gazdasági és strukturális szerkezettel rendelkeznek, földrajzilag közel helyezkednek el egymáshoz, ezáltal konkurenciát is jelentenek egymás számára a külföldi tőkebefektetések bevonásakor [32].

KUTATÁSI CÉLOK ÉS MÓDSZERTAN

1 PhD-hallgató, Selye János Egyetem Gazdaságtudományi és Informatikai Kar Közgazdaságtan Tanszék, e-mail: 120318@student.ujs.sk

2 PhD-hallgató, Selye János Egyetem Gazdaságtudományi és Informatikai Kar Közgazdaságtan Tanszék, e-mail: 123756@student.ujs.sk

Jelen tanulmány szekunder adatok felhasználásával a külföldi tőke alakulását vizsgálja a visegrádi országokban visszamenőleg az elmúlt tíz évre. A szekunder kutatás elsősorban a vizsgált témakört megalapozó szakirodalmat tárja fel, általánosan ismerteti a külföldi működőtőke fogalmát és jelentőségét a gazdaság számára. Ezt követően a visegrádi országok múltbéli FDI-helyzetének felvázolására kerül sor, amit az aktuális, hasonló tematikában vizsgált kutatási eredmények ismertetése követ. Az általunk bemutatott eredményeket szekunder kutatás során az OECD által közzétett adatbázisból nyertük ki és szemléltettük táblázatokon keresztül. A szekunder kutatás legfőbb hozadéka egy időszerű és átlátható kép nyújtása a V4-eket érintő külkereskedelmi helyzetről.

IRODALMI ÁTTEKINTÉS

Az FDI gazdasági jelentősége

A közvetlen külföldi tőkebefektetések (Foreign Direct Investment - FDI) az iparágak megújításának kiemelkedő tényezője, ami egy vállalat adott tevékenységeinek és folyamatainak beföldről külföldre való kihelyezését jelenti [1]. A külföldről beáramló beruházások sorsdöntő szerepet játszhatnak országos és regionális szinten egyaránt, ami kiváltképpen jellemző volt a posztkommunista országokra [2]. Az FDI beáramlását és mennyiségét főként a fogadó országok által kialakított, a befektetők számára, kedvező üzleti környezet befolyásolja [3]. A külföldi befektetések jelentős tőkeforrások, azon területek számára, ahol hiány van a belföldi beruházásokból, ami az életminőség visszamaradását és regionális szintű különbségeket okoz. Hosszú távra szóló befektetések, ami befolyásolja az országok előrehaladási irányát és ütemét [4]. Kulcsfontosságú szerepet töltenek be a fogadó országok gazdaságának korszerűsítésében, miközben jelentős munkahelyteremtő képességgel bírnak [5]. Az FDI kapcsán a határon túli beruházók rizikót is vállalnak, ugyanis a gyors piacról való kilépés lehetősége nem adott. Ennek ellenére számtalan előnyben részesítik a fogadó országot, mivel nagy köteleességvállalással járnak [6]. A feltörekvő és átalakulóban lévő társadalmak kormányai a közvetlen külföldi tőkebefektetéseket célozzák meg és szeretnék bevonni az ország gazdaságába [7]. Az FDI magán az anyagi javak befektetésén túl a fogadó országok számára know-how transzferek különböző formáit kínálja, amely a fogadó országok teljes termelékenységére hatással lehet, különösen a fejlődő országokban [8]. Mindemellett egyes kutatások alapján az FDI-nak kedvezőtlen hatásai is lehetnek. Több kutatás eredményei alapján inkább a küldő ország számára kedvezhetnek, mint a fogadó országnak. A külföldről származó tőkeberuházások visszavethetik a fogadó országok innovációs képességeit, illetve kiszoríthatják a helyi befektetéseket és a helyi vállalkozásokat [3]. Az FDI kapcsán a befektetők nem gondolják meg magukat váratlanul, ellentétben a rövid távra szóló beruházásokkal, illetve az FDI a krízishelyzetekkel szemben is ellenállóbb. Az FDI vonzásának lehetőségét az adott célország és régiói, illetve az ipari ágazatok és vállalatok versenyképessége szerint határozzák meg. A posztkommunista országokban végzett kutatások alapján a tradicionális és környezeti faktorok egyaránt fontos szerepet játszanak a közvetlen külföldi befektetések szempontjából [9]. Az FDI a materiális javak mellett, több innovációt is hoz, többek között know-how-t, menedzseri és marketing készségek sorozatát, illetve innovatív gyártási műveleteket. Kizárólag akkor lesz előnyös egy gazdaság számára, amennyiben a célgazdaság hajlandó elmélyülni és kapacitásait kihasználni az FDI befogadásában [10].

A visegrádi országok múltbéli FDI-helyzete

Közép-Kelet-Európában a 90-es évektől megindult a külföldi beruházások erőteljes hulláma, ami hatással volt az érintett országok szerkezetátalakítására is. A beáramlott gyártási kapacitások hosszú távon maradtak az adott célsországban [11]. A 90-es évek végére az átformálódó gazdaságok gyártással foglalkozó és a szolgáltatóiparban működő vállalatai számára a külhoni tulajdon meghatározóvá vált [12]. A magánosítás, azaz a privatizáció idején a legjelentősebb tőkeberuházási típus volt, ugyanis elősegítette a szerkezetmódosítást és a piacgazdaság létrehozását. A külföldről áramló tőkeberuházások adott országra gyakorolt hatásával több szakértő foglalkozott az elmúlt évek során és mind a mai napig foglalkozik is [13]. Mindazonáltal számos szakirodalom tárgyalja az országokba beáramló külföldi tőke munkaerőpiacra gyakorolt hatását is, azonban a munkanélküliség és foglalkoztatás alakulása országonként és a külföldről származó tőke típusától alkalomszerűen és eltérő módon változik. Azt, hogy egy adott ország vonzó-e a külföldi befektetők szempontjából, több tényező befolyásolja, többek között az elérhető munkavállalói létszám és alacsony bérezéssel megelégedő munkaerő. Azonban ennek ellenkezője is bekövetkezhet, ugyanis a magas munkanélküliségi rátával rendelkező országok igencsak taszítónak is számíthat egy-egy külföldi befektetés kapcsán [14]. A közép-európai országokban az FDI állománya elérte az 500 milliárd USD-t az EU-hoz való csatlakozásakor, illetve a beruházási profil egyre inkább a választékos tevékenységek felé módosult [15]. Az elmúlt néhány évtizedben a külföldi közvetlen beruházások folyamatos növekedése még nem létező ipari ágazatok kialakulását és nagy volumenű térfoglalást eredményeztek. Közép-Európát illetően az autóipart érdemes megemlíteni, amely az ipar mozgató rugója. Az FDI az ipar modernizálásának fontos tényezője, szerepet játszik a produktivitás növelésében, forradalmasító technológiai újítások alkalmazásával. Szlovákiát a nyugat behatására mélyreható változás érte. Az európai országokat tekintve 2004 és 2008 között importjának mértéke 67.6%-73% között volt, valamint Európába áramló exportja 85.2%-86.8% között mozgott. A 2009-es gazdasági krízist követően, az országban az FDI rendszeres beönlése tapasztalható, ami a munka hatékonyságán is javított [16]. Az ország GDP-je növekedésnek indult, a munkanélküliségi ráta mértéke visszaesett. A trendet követve elmondható, hogy a legjelentősebb külföldi befektetők nyugatról (Hollandia, Németország, Ausztria) jönnek az országba. Területileg Nyugat-Szlovákia a legvonzóbb beruházói szemszögből, ugyanis jól kialakított hálózati rendszerrel és ideális, bevett feltételeknek tesz eleget [17]. Köztudott, hogy a külföldi beruházások kulcsszerepet töltenek be a gazdaság fejlődésében, ugyanis releváns kapacitások szerezhetők be általuk, amelyeket tartalékként is elraktározhatnak a nehezebb időszakokra. Szlovákiához hasonlóan Csehország is átmenetét élte a piacgazdaságra vezető úton, egyre hangsúlyosabb monetáris, szociális és közéleti rendszereik transzparenciája, ahogy gazdaságukban az internacionális adásvétel és a külföldi tőkebefektetések jelentősége [18]. 1998-ban Csehország bevezetett egy új befektetésösztönző szisztémát, amely a feldolgozóiparba irányuló FDI motiválására szolgált [19]. Az FDI a cseh gazdaságban is a hatékony gazdasági változás sikertényezőjének számít. 2004-ben végbemenő csatlakozása az EU-hoz előnyösen érintette az FDI-beáramlását, ami a termékek és szolgáltatások korlátlan beönlését eredményezte az egységes európai piacokon [20]. Az FDI beáramlások szempontjából Csehország 2014-ben a második helyen állt a közép-kelet-európai országok tekintetében [21]. A visegrádi országok a politikai transzformációt követően a külhoni beruházások attraktív színterévé váltak, ami a produktivitás növelésének és a termelési költségek csökkentésének célját hangsúlyozta. A V4 országok a külhoni beruházókkal szemben bizonyos fokig szabadelvű politikát folytatnak. Az utóbbi évtized során Csehországot és Lengyelországot érintette leginkább a külföldi közvetlen befektetések aránya [22]. Lengyelországban a privatizációt

követően olyan külhoni befektetések valósultak meg, amelyek belföldi kapacitások hiányában nem következhetek volna be. A külföldi adásvételre az innovatív megmásíthatatlan produktumok voltak jellemzők [23]. Ahogy a többi V4 ország esetében megfigyelhető, úgy Lengyelországot is óriási FDI-beáramlás érte [24]. Az FDI vonzására területileg Lengyelország északi, déli, nyugati és középső részei a legfejlettebbek, miközben keleten kevés a befektetés, nagyobb a munkanélküliség és alacsonyabbak a bevételek is [25].

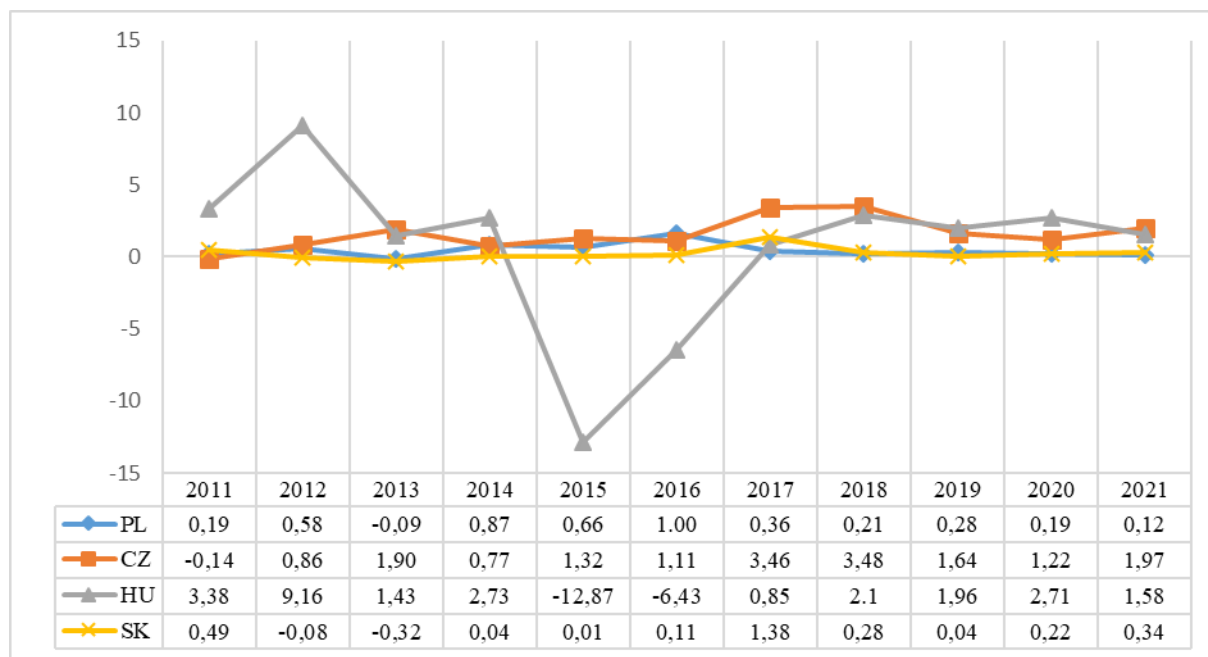
Közép-Kelet-Európát érintő transzformációs folyamatokra (kifejezetten a visegrádi országokban) jelentős mértékben hatással volt a nemzetközi vállalatok betörése, ami a világot befolyásoló globalizációnak is köszönhető. A nemzetközi vállalatok a visegrádi országok szilárd és haladó szellemiségű gazdasági hajtóerejévé váltak [26]. A visegrádi négyek hosszú távra nyúló gazdasági fellendülése 1995-2013 közé esik, ami kiemelten Szlovákia és Lengyelország reál-GDP nagymértékű emelkedésének tudható be. A V4-ek országai közül egyedül Szlovákiában van bevezetve az Euró, ami 2009 óta az ország hivatalos fizetőeszköze. Az euró bevezetésétől a lakosok pozitív változásokat vártak a külföldi kereskedelem terén [33]. A 2009-es gazdasági recesszió Lengyelország kivételével az összes visegrádi ország növekedési ütemét feltartóztatta. A külföldi tőke beáramlása az országok gazdasági újításainak abszolválásának idejétől, az állami tulajdon magánosításához való viszonyulástól, a felkínált beruházási motivátorok mértékétől függött [3]. Közép-Európában Magyarország volt az első, aki nyitott a külföldi beruházások irányába és avatott be külhoni beruházókat a magánosítás folyamatába. Az FDI mértéke 2000-ben magasabb volt, mint bármely más V4 országban, kivételt képezett ez alól Lengyelország, amely a populáció és a GDP tekintetében is jóval nagyobb. Magyarország uralkodó státuszától 2009-2010 között vált meg a krízishelyzet következtében, azonban jelentős célpont az FDI szempontjából [27]. Az ország még nemzetközi viszonyításban is előkelő helyet foglal el a külföldről beáramló működőtőke tekintetében, azonban a magyar FDI-siker nem csupán a külhoni vállalatoknak tudható be, hanem a hazai vállalatok siker telenségének is. Ugyanis a gazdasági átalakulás idején a belföldi vállalatok jelentős hányada tönkrement, így utat engedtek a külföldiek térfoglalásának [28]. Továbbá a magánosítást követően a zöldmezős beruházások tekintetében is előjáró országnak számított a gazdaságban. A magyarországi zöldmezős befektetésekre az erőteljes iparági és lokalizációs fókusz volt jellemző, leginkább az autóiparra, az elektronikára és egyéb gépiparra koncentráltak [29]. Közép-, és Kelet-Európában az elektronikai ágazatban megjelenő FDI-projektek kedvezőnek bizonyultak. Magyarország tette meg az első lépéseket az elektronikai iparból származó FDI felé, ezt követően Csehország volt érdekelt az elektronikával kapcsolatos projektekben, Szlovákia és Lengyelország csupán később érte be a két országot. Az iparágat pár év elteltével a V4 országok mindegyikében a külhoni nemzetközi vállalatok leányvállalatai birtokolták, jelentős szinten beépülve az univerzális értékláncokba, amit az erőteljes export is bizonyított [30].

KUTATÁS EREDMÉNYEI

A visegrádi országok aktuális FDI-helyzete

A szekunder kutatásból származó eredményeket az OECD adatbázisa alapján, a táblázatos formában és egy ábra segítségével szemléltetjük. Az adatok az elmúlt évtizedben a visegrádi országok FDI-helyzetének alakulására koncentrálnak. Az egyes táblázatokban az országokat nemzetközi rövidítéseik alapján tüntetjük fel. Az 1. ábrán az FDI áramlását a GDP (Gross Domestic Product) százalékában mutatja be 2011 és 2021 között az egyes visegrádi országokat külön szemléltetve. Annak ellenére, hogy az összes ország hullámzó tendenciát mutat, a

vizsgálat kezdeti időszakában, 2011-ben Magyarországon az FDI az ország GDP-ének (bruttó hazai termék) a 3.38%-át tette ki, ami a visegrádi országok között a legmagasabb százalékos megoszlásnak bizonyult. 2012-re majdnem 6%-os növekedés (9.16%) figyelhető meg a mutató alakulásában, azonban 2013-ra majdnem 8%-os csökkenés (1.43%) van érvényben. A leginkább szembetűnő százalékos megoszlások 2015 (-12.87%) és 2016 (-6.43%) közé esnek. Csehország a vizsgált időszak első évében, 2011-ben negatív értékkel indít (-0.14%), azonban a vizsgált országok közül tíz év elteltével, 2021-ben a legjobb értéket érte el, ami az FDI 1.97%-a az ország GDP-ében. Lengyelország 2013-ban produkál negatív százalékos megoszlást (-0.09%), illetve 2016-ban az FDI az ország GDP-ének 2.62%-a, ami Lengyelországban a vizsgált időszakban a legmagasabb érték. 2021-ben Lengyelország zár a legalacsonyabb százalékos megoszlással, ugyanis az FDI az ország 0.12%-át teszi ki, amit a többi V4 ország meghalad, kiváltképpen Csehország és Magyarország. Szlovákia esetében a vizsgált tíz év alatt egyszer sem haladta meg a 2%-ot az FDI a GDP százalékában. Szlovákia mutatja a leggyengébb tendenciát a külföldi működőtőke áramlások tekintetében, annak ellenére, hogy a második legjobb helyen állt 2011-ben, Magyarországot követve. 2017-ben az FDI 1.38%-át tette ki az ország GDP-ének, ami a legmagasabb százalékos megoszlásnak számított Szlovákiában. Ezt követően változékony irányvonalat ír le a mutató. 2018-2019 között jelentős csökkenés, majd 2020-2021 között újabb kisebb mértékű növekedés figyelhető meg.



1. ábra: Az FDI áramlása a GDP százalékban
Forrás: saját szerkesztés [31] adatai alapján

A következő három táblázat az FDI beáramlását mutatja be a választott szektorokban, a szolgáltatási és gyártási szektorban, valamint összevonva a mezőgazdaságban, erdészetben és halászatban. Továbbiakban az egyes visegrádi országokat nemzetközi rövidítéseiknek megfelelően szemléltetjük. Az értékek US. millió dollárban vannak feltüntetve, illetve 2011 és 2020 közötti időszakot fedik le, mivel az aktuális adatok még nem elérhetők. A 2. táblázatban a vizsgált országok közül csupán Magyarország esetében elérhető az összes adat, Lengyelország és Csehország esetében 2011-re és 2012-re vonatkozóan hiányoznak az adatok. Szlovákia kapcsán csupán 2016-2019 közötti időszakra mutathatók ki értékek. A V4 országok közül a legkevesebb FDI a szolgáltatási szektorba 2016-ban Szlovákiába áramlott, ami 18 millió

US\$ volt. Ezt követően 2017-re óriási fellendülés érzékelhető, ugyanis 2131 millió US\$ értékben áramlott az országba külföldi tőke. 2018-ban újabb erőteljes csökkenés, azonban 2019-re újabb növekedés olvasható ki a táblázatból. Csehország számára a leggyengébb év 2015, ugyanis -326 millió US\$ tőke kivonás érte, ellenben az évek során folyamatosan növekszik a szolgáltatási szektorba külföldről beáramló tőke értéke, ami 2019-re éri el a csúcösszeget (7825 millió US\$). Lengyelország a vizsgált időszakban kimutatott értékek alapján sosem számol el veszteséget, 2015 (11629 millió US\$) és 2016 (12068 millió US\$) a legintenzívebb évek a szolgáltatási szektorba külföldről beáramló tőke esetében. 2016 után hullámzó trend jellemzi az országot, azonban 2020-ra újabb jelentős növekedés mutatható ki (10258 millió US\$). A V4-ek közül Magyarország váltja ki a leghullámzóbb tendenciát a szolgáltató iparba beáramló FDI kapcsán. 2011-ben 19955 millió US\$ értékben áramlik be külföldi tőke a szolgáltató szektorba, ezt követően az érték drámaian csökken. Az ország 2015-ben -1038 millió US\$ tőke kivonást számol el, ami 2016-ban még drasztikusabb, ugyanis az érték -22150 millió US\$. 2017-re normalizálódik a helyzet (2374 millió US\$), ami 2018-ra is érvényes (3048 millió US\$). 2019-ben 376 millió US\$, majd 2020-ban 2418 millió US\$ értékben áramlik be az országba külföldi tőke a szolgáltató ipart illetően.

1. táblázat: Az FDI beáramlása a szolgáltatási szektorban (US. millió dollár)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
PL	5651	9174	11629	12068	5310	7471	5552	10258
CZ	4419	4789	-326	6870	6917	6087	7825	4973
HU	19955	7556	597	5675	-1038	-22150	2374	3048	376	2418
SK	18	2131	638	1129	..

Forrás: [31]

2. táblázat: Az FDI beáramlása a gyártásban (US. millió dollár)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
PL	1622	3675	3155	3830	4680	5634	6478	3312
CZ	-187	2569	2007	2311	1595	3734	1546	671
HU	-13354	6434	3592	2758	-13887	16553	1262	3398	3574	4419
SK	846	1883	563	1018	..

Forrás: [31]

3. táblázat: Az FDI beáramlása a mezőgazdaságban, erdészetben, halászatban (US. millió dollár)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
PL	81,4	95,0	31,4	67,6	142,5	-7,6	-56,3	-46,3
CZ	15,6	..	26,6	-19,1	25,9	-46,5	11,2
HU	21,3	60,5	54,4	68,6	45,3	10,5	43,6	-28,8	23,0	21,2
SK	-40,1	14,3	-1,1	13,1	..

Forrás: [31]

BEFEJEZÉS

A tanulmány célja az volt, hogy egy képet kapjunk a Visegrádi négyek országainak FDI beáramlásáról és annak változásairól az elmúlt 10 évben. Magyarország, Szlovákia, Csehország és Lengyelország földrajzi közelségüknek köszönhetően, hasonló történelmet jártak be a múltban. Csehország és Szlovákia 1993-ig közös országot alkottak, míg Magyarország, Len-

gyelország déli területei, Szlovákia és Csehország az Osztrák-Magyar Monarchia részét képezték. Közös múltjuk és az általuk létrehozott Visegrádi négyek együttműködés ad alapot közös kutatásukra [32]. Az FDI, mint külföldi tőkebeáramlás a rendszerváltást követő időszakban vált elérhetővé az egyes országok számára, ugyanakkor az első pár évben, mint a privatizáció része, nem járt feltétlen új munkahelyteremtéssel. A 2008-as gazdasági válságig ugyanakkor több zöldmezős beruházás létesült már a régióban, Magyarország FDI eredménye vált a legkiemelkedőbbé az országok közül. A külföldi tőkebevétel lehetőséget teremt az egyes országok számára, hogy fejlesszék a gazdaságukat, új know-how rendszerekkel és innovációs lehetőségekkel ismerkedjenek meg, ugyanakkor számos kutatás alátámasztja, hogy az erre nem felkészült fogadó országok számára csökkentheti az innovációs hajlandóságot és a belföldi befektetések mértékét.

Kutatásunkban szekunder forrásokra támaszkodva vizsgáltuk meg Visegrádi négyek országaiban FDI beáramlását GDP százalékban megadva a 2012-2021-ig terjedő időszakban. A vizsgált 10 éves periódus lehetőséget nyújt hosszabb időtávon történt változásokat feltérképezni és megvizsgálni. Szlovákia esetében elmondható, hogy nem haladta meg a 2%-ot a vizsgált időszakban, ami jelentheti azt, hogy kevésbé népszerű befektetési lehetőség a beruházók számára, viszonyítva a többi 3 országhoz. Magyarország változó tendenciákat mutatott a vizsgálat során, a 2015-ös évben rekord negatív FDI értéket produkált, ugyanakkor 2021-ben már a régió másodikként szerepelt az összehasonlításban. A 10 éves tartományban vizsgált adatokból kitűnik, hogy Csehország eredményei növekedtek konzekvensen. Kutatásunk második felében az egyes szektorokba befektetett FDI mennyiségét hasonlítottuk össze a 2011-2020-ig terjedő időszakban. A V4-ek országai közül, Szlovákiába érkezett a legkevesebb FDI a szolgáltatási szektorba a vizsgált időszakba. Magyarország esetében változó tendenciát találtunk, hasonlóan a GDP százalékban megadott FDI értékeknél, ugyanakkor a gyártási szektor esetében ebbe az országba érkezett a legtöbb FDI 2020-ban. A mezőgazdaság, halászat és erdészet szektora, összehasonlítva a többi szektorba áramló befektetésekkel jóval kevesebb külföldi támogatást kap mind a négy országban.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] ACS, Zoltán, J., O’GORMAN, Colm, SZERB, Laszlo, TERJESEN, Siri. *Could the Irish Miracle be Repeated in Hungary?*. In *Small Business Economics*. 2007. vol. 28. p. 123-142. DOI 10.1007/s11187-006-9027-9
- [8] ALMFRAJI, Mohamed A., ALMSAFIR, Mahmud, K. *Foreign direct investment and economic growth literature review from 1994 to 2012*. *Procedia – Social and Behavioural Sciences*, 2014, 129, 206–213. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.668>
- [30] ANTALÓCZY, Katalin, SASS, Magdolna. *Greenfield investments in Hungary: Are they different from privatization FDI?* In *Transnational Corporations*. 2001. vol. 10. no. 3. p. 39-59. ISSN 1014-9562.
- [5] BISZTRAY, Márta. *The effect of FDI on local suppliers: Evidence from Audi in Hungary*. In *IEHAS Discussion Papers*. 2016. p. 1-51. ISBN 978-615-5594-58-8.
- [25] CHIDLOW, Agnieszka, SALCIUVIENE, Laura, YOUNG, Stephen. *Regional determinants of inward FDI distribution in Poland*. In *International Business Review*. 2009. vol. 18. p. 119-133. doi:10.1016/j.ibusrev.2009.02.004.
- [4] FABUŠ, Michal, CSABAY, Marek. *State aid and investment: case of Slovakia*. In *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, Entrepreneurship and Sustainability Center. 2018. vol. 6. no. 2. p. 480-488.

- [3] FIFEKOVÁ, Elena., NEMCOVÁ, E. *Impact of FDI on Economic Growth: Evidence from V4 Countries*, In Periodica Polytechnica Social and Management Sciences, 2015, 23(1), pp. 7–14. <https://doi.org/10.3311/PPso.7993>
- [13] GÁL, Zoltán, SASS, Magdolna, JUHÁSZ, Bálint. *A külföldi közvetlentőke-befektetések és a válság hatása a fogadó gazdaságra: a visegrádi országok egyes szolgáltató ágazatainak vizsgálata*. In *Külgazdaság*, 2016. vol. 60. no. 7-8. p. 51-50.
- [9] GÖTZ, Marta, JANKOWSKA, Barbara, MATYSEK-JEDRYCH, Anna, MROCZEK-DABROWSKA, Katarzyna. *Governmental Change and FDI Inflow to Poland and Hungary in 2010-2016*. In *Entrepreneurial Business and Economic Review*. 2018. vol. 6. no. 1. p. 153-173. DOI: 10.15678/EBER.2018.060109
- [19] GUAGLIANO, Claudia, RIELA, Stefano. *Do special economic areas matter in attracting FDI? Evidence from Poland, Hungary and Czech Republic*. In ISLA Working Paper (Milan: Centre for Research on Latin American Studies and Transition Economies, Bocconi University). 2005. p. 1-22.
- [7] HAMPL, Mojmir, HAVRANEK, Tomas, IRSOVA, Zuzana. *Foreign Capital and Domestic Productivity in the Czech Republic: A Meta-Regression Analysis*. In *Applied Economics*. 2020. vol. 52. no. 18. p. 1949-1958. <https://doi.org/10.1080/00036846.2020.1726864>
- [18] JANKOVIC, Edward, M., YATRAKIS, Pan, G. *The Financial Setting for FDI Inflows into The Czech Republic and Slovakia*. In *International Business Research*. 2011. vol. 4. no. 3. p. 45-52. ISSN 1913-9004.
- [11] KALOTAY, Kálmán. *Patterns of inward FDI in economies in transition*. In *Eastern Journal of European Studies*. 2010. vol. 1. is. 2. p. 55-76.
- [10] KOSZTOWNIAK, Aneta. *Verification of the Relationship between FDI and GDP in Poland*. In *Acta Oeconomica*. 2016. vol. 66. no. 2. p. 307-332. DOI: 10.1556/032.2016.66.2.6
- [20] KOTÍKOVÁ, Sylvie. *Potential of the Czech Business Environment Assumes the Effects of Foreign Direct Investment*. In *Economics*, vol. 22. is. 4. p. 18-35. DOI: 10.15240/tul/001/2019-4-002
- [21] MALLICK, Jagannath, ZDRAŽIL, Pavel. *FDI and Regional Income Disparity in the Czech Republic*. In *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series D, Faculty of Economics & Administration*. 2018. vol. 25. no. 43. p. 159-171. ISSN: 1211-555X (Print).
- [32] MURA, Ladislav., ZSIGMOND, Tibor, MACHOVÁ, Renáta. *The effects of emotional intelligence and ethics of SME employees on knowledge sharing in Central-European countries*. *Oeconomia Copernicana*, 12(4), 2021, 907–934. <https://doi.org/10.24136/oc.2021.030>
- [22] OWCZARCZUK, Magdalena. *Government Incentives and FDI inflow into R&D – The Case of Visegrad Countries*. In *Entrepreneurial Business and Economics Review*. 2013. vol. 1. no. 2. p. 73-86. <https://doi.org/10.15678/eber.2013.010207>
- [24] RADLO, Mariusz, J. *Emerging Multinationals and Outward FDI Development The Case of Poland*. In *Eastern European Economics*. 2012. vol. 50. no. 2. p. 59-84. ISSN 0012–8775 (print)/ISSN 1557–9298 (online).
- [16] RAJNOHA, Rastislav, MERKOVÁ, Martina, DOBROVIČ, Ján, RÓZSA, Zoltán. *Business Performance Management and FDI: Key Differences between Foreign and Domestic-owned Firms – A Case of Slovakia*. In *Journal of Business Economics and Management*. 2018. vol. 19. is. 1. p. 42-62. ISSN 1611-1699/eISSN 2029-4433. <https://doi.org/10.3846/jbem.2018.1538>
- [6] RODIONOVA, Tetiana, YAKUBOVSKYI, Serhii, O., KYFAK, Andrii, O. *Foreign Capital Flows as Factors of Economic Growth in Bulgaria, Czech Republic, Hungary and Poland*. In *Research in World Economy*. 2019. vol. 10. no. 4. Special Issue doi:10.5430/rwe.v10n4p48
- [28] SASS, Magdolna, KALOTAY Kalman. *Inward FDI in Hungary and its policy context. 2012*.
- [29] SASS, Magdolna. *FDI in Hungary: The first mover's advantage and disadvantage*. In *EIB Papers*. 2004. vol. 9. is. 2. p. 62-90. ISSN 0257-7755.
- [31] SASS, Magdolna. *FDI trends and patterns in electronics*. *Foreign investment in eastern and southern Europe* er 2008. 2015. p. 257-295.

- [12] SASS, Magdolna, GÁL, Zoltán, JUHÁSZ, Bálint. *The impact of FDI on host countries: the analysis of selected service industries in the Visegrad countries*. In Post-Communist Economies. 2018. vol. 30. no. 5. p. 652-674. DOI: 10.1080/14631377.2018.1445332
- [33] ŠEBEN, Zoltán, Enikő KORCSMÁROS, Renáta MACHOVÁ a Lilla FEHÉR. *Slovak Experience After 10 Years from the Introduction of the Euro as Globalization Factor*. In: Globalization and its socio-economic consequences : sustainability in the global-knowledge economy : 19th international scientific conference : [conference proceedings]: sustainability in the global-knowledge economy : 19th international scientific conference : [conference proceedings]. Tomáš Klieštík. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2019, online, s. [1-8]. DOI 10.1051/shsconf/20207406027
- [2] SIPIKAL, Miroslav. *Concentration of FDI and regional disparities - The role of regional policy*. In 50th Congress of the European Regional Science Association: "Sustainable Regional Growth and Development in the Creative Knowledge Economy: Jönköping, Sweden. 2010. p. 19-23.
- [14] STRAT, Vasile, A., ALEXANDRU, Adriana, D., VASS, Andreea, M. P. *FDI and The Unemployment - A Causality Analysis for The Latest EU Members*. In Procedia Economics and Finance. 2015. vol. 23. p. 635-643. doi: 10.1016/S2212-5671(15)00448-7
- [26] SZANYI, Miklós. *The FDI-led development model revisited? The case of Hungary*. In Centre for Economic and Regional Studies HAS Institute of World Economics Working Paper. 2016. no. 220. p. 1-31. ISSN 1215-5241.
- [17] TÁNCOŠOVÁ, Judita. *The Role of Foreign Direct Investment in the Economy of Slovakia*. In Entrepreneurship and Sustainability Issues. 2019. vol. 6. no. 4. p. 2127-2135. ISSN 2345-0282 (online). [http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4\(40\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4(40))
- [23] UMINSKI, Stanislaw. *Foreign capital in the privatization process of Poland*. In Transnational Corporations. 2001. vol. 10. no. 3. p. 75-94. ISSN 1014-9562.
- [15] WERESA, Marzenna, A., NAPIÓRKOWSKI, Tomasz, M. *FDI and Innovation in Central European Countries*. In PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I ZARZĄDZANIE, 2018. vol. 19. no. 2. p. 235–251 ISSN 2543-8190.
- [31] <https://data.oecd.org/chart/6Mdy>